

בית הוראה

מבית מדרשו של הרב נפתלי וסרמן

הלכות ראש השנה

מבית ההוראה הדיגיטלי שע"י הרב נפתלי וסרמן שליט"א

הלכות ערב ראש השנה

העניית ערב ראש השנה

נוהגים להתענות בערב ראש השנה מכיוון שע"י התענית מתכפרים לאדם שליש מעוונותיו.
- יש הנוהגים להתענות עד חצות ויש הנוהגים עד זמן מנחה גדולה.
- מי שמתקשה לצום, או שהצום מכריע לו ללמוד או יגרום לו קושי בראש השנה, פטור מהתענית. כמו"כ נשים אינן חייבות לצום.
- אין צורך לקבל את התענית מראש, אך מי שכן קיבל תענית קודם במנחה, צריך להמשיך עד צאת הכוכבים.
- מותר לשטוף את הפה בתענית זו, אך יש להקפיד שלא לבלוע מים.
- מי שמשתתף בסעודת ברית, פדיון הבן, או סיום מסכת פטור עצמו מהתענית. וכן מי ששמע סיום המסכת גם אם לא אכל בסעודת הסיום, ניתן להקל ולפטור אותו מהצום. כמו"כ אם לא שמע את הסיום והגיע באמצע הסעודה, נראה להקל ולהתיר לו לאכול.

תפילה - ערב ראש השנה

- אין אומרים תחנון בשחרית, אך לאחר הסליחות אומרים תחנון, גם אם הסליחות נאמרות בבוקר.
- אין תוקעים בשופר בערב ראש השנה, אפילו לא לאחר תפילת שחרית (התוקע הלומד ומתרגל במקום סגור - יכול)

טבילה בערב ראש השנה

נוהגים לטבול בערב ראש השנה לאחר חצות היום.
- יש להימנע מטבילה מוקדמת יותר משעה לפני

התרת נדרים

- נוהגים לעשות התרת נדרים בער"ה ובערב יו"כ כדי להינצל מעוון נדרים לפני יום הדין.
- אין למנות שליח להתרת נדרים מפני שמבקש ההתרה צריך להיות נוכח בפני המתירים.

- אשה יכולה למנות את בעלה להתיר את נדריה שאשתו כגופו ואו שתכוון לכך בתפילת כל נדרי.
- התרת נדרים בערב ראש השנה מועילה לנדרים שנשכחו. כי נדרים שזוכרים יש להתיר בפני שלושה אנשים.
- נהגו שיהיו שלושה מתירים ולא ארבעה, כדי שלא יהיה בית דין שקול. [בני ספרד נוהגים לעשות התרת נדרים בפני עשרה אנשים, ובמעמד זה מתירים גם קללות].
- המתירים יכולים להיות קרובים זה לזה וגם קרובים למתיר, כמו אב ושני בנים.
- לכתחילה הנודר צריך לעמוד בפני שלושת המתירים והם יושבים, אך למעשה אינו מעכב.
- **התרה דרך הטלפון אינה מועילה, גם אם שלושה אנשים שומעים. עם זאת, ניתן לסמוך על התרה טלפונית במנהגי מצווה שהחמירו.**
- בעל שמתיר את נדריו יכול לכלול את נדרי אשתו יחד, ללא צורך לחזור פעמיים על הנוסח. על המתירים לומר בלשון רבים: "מותירים לכם".

תספורת ומלבוש

- מסתפרים ומכבסים בער"ה להראות שאנו בטוחים בחסדו יתברך שיוציא לצדק דיננו.
- אפשר להסתפר בין לפני חצות ובין לאחר חצות, ואם יכול, ישתדל לפני זמן מנחה קטנה ותבוא עליו הברכה.
- לדעת המקובלים יסתפר לפני חצות היום, מכיוון שאחרי חצות היום מתעוררת גבורת הדינים.

052-736-6144

רבני בית ההוראה זמינים עבורכם

הלכות ערב ראש השנה

ברכת "שהחיינו" בהדלקת נרות

- יש שמברכות "שהחיינו" בזמן הדלקת הנרות, ויש נוהגות שאומרות הקידוש יחד עם הבעל ואז מברכות-בזמן הקידוש.

- במנהג הרגיל שמברכות "שהחיינו" בזמן הדלקת הנרות אינן מברכות שוב בקידוש (לאלו האומרות גם בעצמן את נוסח הקידוש) וכשהן שומעות קידוש מהבעל או מאחרים, אינו נחשב הפסק, ולכן יש לה לענות "אמן". (ולדעת הספרדים, לא תענה אמן)

- נוהגים שלא ללבוש בגדי יו"ט מיוחדים בראש השנה מפני אימת הדין, אך יש המקילים ללבוש בגדים אלו במידה ואינם ניכרים בחשיבותם.
- מותר ללבוש בגדים חדשים בראש השנה.

הדלקת נרות:

בליל א' דר"ה שחל בשבת, לא לשכוח להכין נר שדולק ליותר מ-24 שעות כדי להדליק למחרת!

ראש השנה שחל בשבת

סעודה שלישית

לכתחילה לאכול לפני שעה עשירית, ומי שלא מספיק-יאכל רק מעט יותר מכביצה כדי שיאכל בלילה לתיאבון.

- ומ"מ אם רעב אחר שעה עשירית-יכול לאכול כרגיל (ורק שמלכתחילה יתזמן סעודתו כאמור לפני שעה עשירית)

תשליך - בר"ה שחל בשבת

בני אשכנז - כשיום א' של ראש השנה חל בשבת, אומרים ביום ב' דר"ה

בני ספרד - נהגו ביום א' דר"ה גם כשחל בשבת - עיקר אמירת התשליך הוא שלושת הפסוקים האחרונים בספר מיכה (מי א-ל כמוך ועד מימי קדם)

- יש נוהגים לנער את הבגדים באמירת תשליך

דיני הכנה משבת לב' דר"ה

- השנה שיום ראשון דר"ה חל בשבת, המשתמשים בדפי המדפסת לכריעה בעלינו לשבח-צריכים להוציא מראש ולייחד את הדף לשימוש זה

- אסור להכין משבת ליו"ט-עד שיבדיל ואמירת "ברוך המבדיל בין אמירת "ותודיענו" בערבית, או ע"י אמירת ברוך המבדיל בין קודש לקודש-לאחר צאת הכוכבים של ליל ב דר"ה.

-אפילו רק טרחה נאסרה משבת ליו"ט, ולכן אין להוציא אוכל מבושל או חלות מההקפאה ואו להכניס בקבוקי שתייה למקרר, ואו לערוך את השולחן - עד צאת הכוכבים [אמנם החזרת אוכל למקרר או למקפיא מותרת, כיון שבהחזרת דבר למקומו אין איסור הכנה..]

- גם טאטוא וסידור הבית והדחת כלים בברז הכיור לצורך הלילה אסורים עד צאת הכוכבים. אמנם אם אי סידור הבית והדחת הכלים מפריעים לו כעת, מותר לעשות זאת כיון שהוא לצורך יום זה.

- בשעת דחק שלא מספיקים להכין סעודת ב דר"ה באופן המותר לכתחילה. אזי מה שמוגדר כטירחה-כמו קירור בקבוקים-והוצאת קפואים, מותרים ובתנאי שיעשה בצהרי השבת-שפחות יהא ניכר שעושה זאת לליל שני, ועדיין כל שהוא מלאכה ממש-אסורה!

- ההולך לבית הכנסת לפני השקיעה ולוקח עמו את המחזור, צריך להשתמש לפני שקיעה במחזור!

ראש השנה שחל בשבת

מלאכה ואכילה במוצאי שבת

מלאכה - מותרת רק לאחר אמירת "ברוך המבדיל בין קודש לקודש" או אמירת "ותודיענו" בתפילת ערבית
אכילה - אסורה עד לאחר הקידוש

הדלקת נר ליו"ט שני לאחר צאת השבת

סדר הברכה וההדלקה:

לברך לפני ההדלקה (עי' משנ"ב סי' רס"ג ס"ק כ"ז), ויש להקפיד שלא לכבות את הגפרור אלא להניח שיכבה מאליו.
- ומדליקה מנר שכבר דולק מערב שבת,
- נרות יום טוב שני של ראש השנה יש להדליק רק לאחר צאת הכוכבים או לפני הקידוש.
- ניתן להסיר פתילות או שיירי נרות מהיום הראשון לצורך הדלקת נרות ליום השני. לכתחילה יש לעשות זאת בעזרת כלי כמו כפית או מזלג ולא ביד.
- ביום השני של ראש השנה, נהוג לכוון בברכת 'שהחיינו' גם על פרי חדש. אלא-שאם תברך 'שהחיינו' בזמן הדלקת הנרות, יוצר הפסק בין הברכה לאכילת הפרי.
לכן, עדיף שלא לברך 'שהחיינו' בהדלקת הנרות

יקנה"ז

יו"ט שחל במוצאי שבת, מקדשים ומבדילים על כוס אחת: וסדר הברכות-יקנה"ז. יין-ברכת הגפן. קידוש-קידוש היום. נר-בורא מאורי האש. הבדלה-המבדיל בין קודש לקודש. זמן-שהחיינו נשים שותות מכוס זו אף שהוא כוס הבדלה

רחיצה

בשבת לא מתרחצים (אם לא במקום צער ובמים קרים ולא כל הגוף.
(לגבי רחיצה ביו"ט, עיין בהמשך)

הלכות ראש השנה

אגוזים בראש השנה:

- אין לאכול אגוזים בראש השנה.
יש המאפשרים אכילת אגוזים (כגון פקאן, פיסטוק, שקד, צנובר) כשטעמם ומראם אינו ניכר.
ערמונים אינם נחשבים אגוזים ומותרים באכילה - ויש מקפידים גם בזה.
- יש הנמנעים מאכילת ענבים בראש השנה (עפ' הסוד).

סלט שיש בו תוספת לימון-חומץ, ובסה"כ טעם הסלט אינו חמוץ/מר, אפשרי בתוספת זו

מנהגים בסעודות ראש

טבילת החלה בדבש:

- נוהגים לטבול את החלה בדבש בראש השנה. יש הנוהגים לטבול רק בראש השנה, יש שנוהגים גם בעיו"כ ובה"ר, ויש הנוהגים לטבול גם בסעודות שבת ויום טוב עד שמחת תורה.
- רבים נוהגים לטבול צד אחד של החלה בדבש וצד שני במלח. ויש המניחים מלח על השולחן אך לא מטבילים את החלה במלח.

מאכלים חמוצים וחריפים:

- אין לאכול מאכלים חמוצים בראש השנה, כגון חמוצים, מלפפון חמוץ, מאכלים עם חומץ או מיץ לימון.
- מותר לאכול מאכלים חריפים, אך יש הנמנעים מכך.
- יש להימנע מאכילת מאכלים מרים בראש השנה.

הלכות ראש השנה

כביצה פת, או כביצה מזונות מפת הבאה בכיסנין, או שתיית יין או כל משקה המשכר בשיעור כביצה. ולכן המקדש ישתה רק מלא לוגמיו
- גדרה של טעימה המותרת, זה אכילת פירות, וכן אכילת חטיפים למיניהם ואפילו הרבה [אך לא מיני מזונות, ויש מקלים באכילת קוגל אטריות אפי' הרבה (עי' משנ"ב סי' רלב ס"ק לג, סי' רפו ס"ק ח, שעה"צ שם ס"ק ז)], וכן שתיית שאר משקים מותרת אפילו הרבה אך לא משקאות חריפים!

אדם חלש-יכול ליישב דעתו גם ביותר מכביצה נשים יכולות להקל ולקדש ולאכול לפני מוסף בלא הגבלה

ביום ב' דר"ה! (שיש תקיעות)

כאמור יש המחמירים שלא לטעום לפני קידוש, והמנהג הרווח להקל על הציבור, ולהיזהר מאכילת קבע

תפילות ראש השנה :

- מותר לבקש בקשות פרטיות בראש השנה. (גם כשחל בשבת)
- יש לכרוע ולהשתחוות בעת אמירת "ואנחנו כורעים" בתפילת לחש, ואין בכך משום "מוסיף על הכריעות"
- בליל א' של ראש השנה מברכים אחד את השני בברכת "לשנה טובה תכתב ותחתם", וביום א' וביום ב' מברכים "גמר חתימה טובה".
- בני ספרד נוהגים לברך בברכת "תזכה לשנים רבות, נעימות וטובות"
- נוהגים שלא לישון ביום ראש השנה, אך ניתן להמשיך לישון אם התעורר או לנוח אחר הצהריים, בפרט אם זה יסייע לכוונה בתפילה.
- קיטל: יש נוהגים בשחרית ומוסף ללבוש קיטל.
- אָבֵל, יש נהגו שלובש, ויש שלא לובשים.

שמחת החג

- בראש השנה אין חובה של שמחת החג כפי שיש בשאר החגים, ואין חובה לשמח את המשפחה בקניית בגדים חדשים או קליות ואגוזים, אך יש להשתדל לשמוח.
- אך שאין חובה לאכול בשר ולשתות יין בראש השנה, טוב לעשות כן.

אכילת הסימנים:

נהוג לאכול סימנים בליל ראש השנה. יש הנוהגים לאכול גם בלילה השני
- יש לבדוק את מאכלי הסימנים מתולעים לפני הכנתם.
- יש המתחילים לאכול אותם מיד לאחר הקידוש, אך עדיף לאחר ברכת המוציא.
- כשאוכלים את הסימנים בתוך הסעודה, יש מהסימנים שברכתם "אדמה".
- אם יש ספק אם לברך עליהם בתוך הסעודה, עדיף לברך על מאכל שוודאי מברכים עליו בתוך סעודה, כמו בננה.
- יש לברך תחילה "בורא פרי העץ" על התמר, ולאחר מכן לאכול את שאר הסימנים.
אין סדר קבוע באכילת הסימנים, אך בכה"ח נכתב להקדים את התמר כדי לברך עליו "העץ", ולאחר מכן לאכול מאכל שברכתו "אדמה".
- מנהג העולם לומר את היה"ר אחר ברכת הפרי והאכילה ולא לפני. מ"מ אם טעה ואמר את היה"ר בין הברכה לאכילה, אינו הפסק ואינו צריך לחזור ולברך.
- מאכלים שאין מברכים עליהם לפני האכילה, אפשר לומר את היה"ר לפני האכילה דאין הפסק בין האכילה לברכה.
- את היה"ר יש לומר בהזכרת השם דהוי דרך תחינה ובקשה, יש שנהגו לומר ללא הזכרת השם.

אכילה ביום-לפני תקיעת שופר

בשבת

- אף המחמירים בשנה רגילה שלא לטעום כלום לפני תקיעת שופר. השנה ביום א' דר"ה שחל בשבת מותר לכתחילה לקדש לפני מוסף ולטעום, ורק שלא לאכול אכילת קבע
- שיעור האכילת קבע האסורה קודם התקיעות הוא

הלכות ראש השנה

קצת מהלכות יום טוב

הכנת מאכלים ביו"ט

הכנת מאכלים: מותר להכין ביום טוב מאכלים שלא היה מכינים טעמם אם היו מכינים לפני יום טוב, אך יש לעשות זאת בשינוי. אם ניתן היה להכין את המאכל ערב יום טוב, אסור לעשות זאת ביום טוב.

קליפת ירקות: מותר ביו"ט

טחינת פירות וירקות: פירות וירקות שיטחנו מערב יום טוב ויפוג טעמם מותר לטחון אותם בפומפיה בשינוי (כגון על השולחן)

חיתוך ירקות: מותר גם בסלייסר וכד' מכיוון שאין הדרך להכין בזה לימים רבים.

הדלקת אש ביום טוב (גז וכדו')

כירה עם גז

אם יש גז עם כיריים שמדליקים באמצעות ניצוץ, אסור להדליק בכך, ויש לנתק את החשמל קודם החג. אם שכח, יש להצמיד גפרור דולק למבער, שאז כל כוונתו היא להדליק מהגפרור ולא מהניצוץ.

מותר להדליק גז מנרות יום טוב ואין בכך בעיה של תשמישי קדושה.

כירה חשמלית מותר לתזמן עם שעון שבת, אך לכסות את הכפתורים

הגברת והנמכת אש ביום טוב

הגברת אש: מותר להגביר את האש רק אם יש אש קיימת.

הנמכת אש: אם האוכל ישרף כשלא ינמיך את האש, יש ב' אפשרויות:

- להעביר לשכנים או להדליק אש חדשה בדרכים המותרות.

הלכות תקיעת שופר

- יש להאזין לכל התקיעות מתחילה ועד סוף.
- בכל מקרה, יש לכוון לצאת ידי חובה על פי דעת התוקע והמקריא.
- נשים פטורות ממצוות תקיעת שופר, אך נהגו לשמוע אותה. אם התוקע כבר יצא ידי חובה, הנשים יברכו בעצמן או שאחת תברך עבור כולן.
- אסור להפסיק בדיבור בין תקיעות השופר לתפילת מוסף. ומי שצריך לברך ברכת "אשר יצר" לאחר צרכיו, מותר לו לברך.

תשליך

- את התשליך אומרים כשנמצאים מול מקור מים כמו ים, נהר, באר, מקווה, ועדיף שיהיו במקום דגים חיים.
- אם אין גישה למקור מים טבעי, ניתן לומר תשליך ליד ברז מים או אפילו ליד מים הנמצאים באקווריום או בקערה.
- לנשים מספיק לכתחילה לומר תשליך מול ברז מים ובוודאי לא להגיע לריכוז של מניין גברים בשעה שציבור הגברים נקראו לשם
- עיקר אמירת תשליך הם שלושת הפסוקים האחרונים בספר מיכה: "מי א-ל כמוך", "תשוב ורחמנו", ו"יתן אמת ליעקב".

הלכות רחיצה ביום טוב

- בשבת-לא מתרחצים!

דיני חימום מים ביו"ט

ביו"ט (יום שני של ראש השנה)

- **מותר** לרחוץ ביו"ט במים שהוחמו בדוד שמש
- **אין** לרחוץ במים מדוד חשמל/יונקרס
- זהירות מסחיטת שיער!

חפיפת שיער וניגוב

חפיפת שיער אסורה מחשש לתלישת שער! מותר לשטוף את השיער בסבון נוזלי במגע עדין של היד בשיער
זהירות בניגוב השער, שמא יסחט!

